

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 1. července 2021 ve věci č. 66424/09 – *Lesław Wójcik proti Polsku*

Senát první sekce Soudu jednomyslně konstatoval neporušení práva stěžovatele na respektování rodinného života dle článku 8 Úmluvy, kterému vnitrostátní orgány v rámci výkonu trestu odnětí svobody opakovaně neudělily odměnu ve formě intimních návštěv manželky, když zohlednily především jeho chování, za které mu byly uděleny i kázeňské tresty.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel vykonával od roku 2007 trest odnětí svobody, během kterého průběžně žádal o umožnění intimních návštěv manželky kvůli udržování manželského pouta, početí dalšího potomka a dosažení pokroku při jeho nápravě. Vězeňské orgány však část žádostí zamítly především z důvodu negativního chování stěžovatele, za které mu bylo uloženo i několik kázeňských trestů. Zamítnutí mělo podobu ručně dopsaných poznámek na žádostech s připojeným otiskem razítka zástupce ředitele věznice a podpisem. Stěžovatel následně brojil proti neumožnění návštěv u vnitrostátního soudu. Ten nicméně na základě zpráv připravených vězeňskými orgány uvedl, že intimní návštěvy jsou součástí systému odměn, jehož smyslem je napomáhat resocializaci vězňů; neudělují se toliko za příležitostné projevy dobrého chování, ale za aktivní přístup k nápravě, resp. s ohledem na zvláštní okolnosti. To kvůli chování a trestům u stěžovatele nepřicházelo v úvahu. Nadto udržování pouta s manželkou mohlo probíhat prostřednictvím dozorovaných návštěv, korespondence či telefonních hovorů.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel na poli článku 8 Úmluvy namítal, že udílení odměn ve formě intimních návštěv na základě uvážení ředitele věznice či jeho zástupce je nepředvídatelné, nedosažitelné, systém je nepřiměřený, přičemž on si je díky svému chování zasloužil.

a) Obecné zásady

Soud uvedl, že státy mohou vězně povzbuzovat formou odměn, které představují výsady přiznávané či odpírané vězeňskými orgány (*Boulois proti Lucembursku*, č. 37575/04, rozsudek velkého senátu ze dne 3. dubna 2012, § 97). Současně připomněl vývoj v několika evropských státech, které za účelem zlepšení podmínek umožňují intimní návštěvy ve věznicích. Tyto však mohou být odmítnuty kvůli zachování pořádku a předcházení zločinnosti, přičemž z Úmluvy nevyplývá pro státy povinnost upravit takové návštěvy; státy v tomto ohledu požívají široký prostor pro uvážení (*Epnens-Gefnens proti Lotyšsku*, č. 37862/02, rozsudek ze dne 29. května 2012, § 62).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Stran povahy intimních návštěv Soud uvedl, že dle vnitrostátního práva byly součástí systému odměn buď za mimořádně dobré chování, anebo sloužily jako motivace. Jejich udílení spadalo do uvážení ředitele věznice či jeho zástupce po zohlednění chování vězně žádajícího o jejich umožnění. Současně právní předpisy nestanovily četnost či trvání těchto návštěv. Jednalo se tedy o výsadu udělenou vězni na základě zjištění mimořádně dobrého chování, nikoli o jeho právo. Dále vzal Soud v úvahu Pravidla OSN o minimálních standardech zacházení s vězni, dle kterých systém výsad může být důležitým nástrojem v rámci politiky postupného sociálního začleňování vězňů. Konečně shledal, že ani CPT nic nenamítal proti polskému systému přiznávání intimních návštěv ve formě odměn.

Dle Soudu pobídka pro vězně taktéž předpokládají širokou normativní formulaci, která nemůže výslovně a vyčerpávajícím způsobem stanovit podrobnosti stran přístupu k nim. Z jejich povahy výsad

pak vyplývá, že jejich udělení odvisí od zcela specifických okolností dané věci a konkrétního individuálního chování dotčené osoby, které musí být nutně hodnoceno případ od případu. Takový systém pobídek proto v sobě z podstaty zahrnuje uvážení ve vztahu k posuzování chování vězňů a udílení či odpírání určitých benefitů. Jejich podrobná úprava by však mohla omezovat možnost udílení odměn v situacích, které nebyly předpokládány. Zároveň je to udělení odměny, které vyžaduje zjištění, zda byly splněny konkrétní podmínky. Požadavek na podrobné vysvětlení důvodů, pro které odměna nebyla udělena s ohledem na nesplnění obecně formulované podmínky mimořádně dobrého chování, by tudíž vedl k obtížím.

Soud konstatoval, že dotčené pobídky budou zpravidla spadat do rozsahu soukromého či rodinného života chráněného článkem 8 Úmluvy, který nemůže být vyložen tak, že vylučuje systém pobídek přiznávaných ve formě odměn vězňům za dobré chování.

S ohledem na vnitrostátní úpravu a okolnosti projednávané věci Soud posléze konstatoval zásah do práva na respektování rodinného života stěžovatele ve smyslu Úmluvy (*mutatis mutandis Giszczak proti Polsku*, č. 40195/08, rozsudek ze dne 29. listopadu 2011, § 27). Současně však při posuzování souladu tohoto zásahu musel zohlednit, že opatření bylo součástí systému výsad, jehož nedílnou součástí je uvážení. Zásah měl rovněž základ ve vnitrostátním právu a jeho cílem bylo zajištění kázně a nápravy vězňů.

Následně se Soud v rámci zhodnocení, zda se vnitrostátním orgánům podařilo nastolit rovnováhu mezi dotčenými zájmy, zaměřil na posouzení, zda opatření nebylo svévolné a očividně nerozumné. Vzal při tom v úvahu, že stěžovatel uváděl zájem na udržení manželských pout, početí dalšího potomka a dosažený pokrok při jeho nápravě ve vězení, kvůli čemuž si měl zasloužit udělení odměny. Jelikož vnitrostátní právo svěřovalo zamítnutí žádostí (a jeho odůvodnění) do rukou ředitele věznice či jeho zástupce, nepřihlédl k doprovodným poznámkám, učiněných toliko vychovatelem stěžovatele, když ty *stricto sensu* netvořily součást rozhodnutí, nadto byly nejasné a repetitivní. Zaměřil se proto na posouzení, zda v rámci přezkumu vnitrostátní soudy posoudily situaci stěžovatele v celé její šíři, s přihlédnutím k individuálním okolnostem a při poskytnutí nezbytného odůvodnění.

V tomto ohledu poznamenal, že vnitrostátní soud odkázal na stěžovatelovu neposlušnost a množství kázeňských postihů mu uložených, přičemž vycházel z podrobné zprávy připravené zástupcem ředitele věznice a jejími zaměstnanci, u kterých lze předpokládat, že měli přímý kontakt se stěžovatelem. Vnitrostátní soud stěžovateli vysvětlil, že takové chování vylučovalo, aby mu byla udělena jakákoliv odměna. Nadto jej upozornil, že k přiznání intimní návštěvy je nezbytná dlouhodobá a stabilní náprava, nikoli příležitostné projevy dobrého chování. Konečně vnitrostátní soud vzal též do úvahy, že nepřiznání návštěvy nenarušilo existenci rodinného pouta, když toto bylo v rozhodné době udržováno prostřednictvím dozorovaných návštěv, korespondencí a telefonními hovory. Uvedené důvody, vedoucí k neudělení odměny stěžovateli za mimořádně dobré chování v podobě intimních návštěv, jsou dle Soudu postačující, když současně bylo vnitrostátními orgány zohledněno nejen stěžovatelovo chování ve vězení v rozhodné době, ale i jeho rodinné vazby.

Vzhledem k výše uvedenému tak dle Soudu nelze učinit závěr, že by zásah byl založen na „nástroji bez rozlišovací schopnosti“ v rámci velkého množství dotčených osob, který diskriminačně zbavuje jednu skupinu vězňů práv dle Úmluvy či ukládá nerozlišující automatická omezení na všechny vězněné osoby (srov. *Hirst proti Spojenému království* (č. 2), č. 74025/01, rozsudek velkého senátu ze dne 6. října 2005, § 82). Konečně při zohlednění záznamů o stěžovatelově chování, především řady mu uložených kázeňských trestů, Soud nepovažoval neudělení této formy odměny v jeho případě za svévolné či zjevně nerozumné.

Dle Soudu proto nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy.